

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 378.011.3-051:373.3:001.82]:005.336.2:37.043.2(045)

DOI 10.32782/2412-9208-2024-1-126-138

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE TRAINING OF THE FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS TO IMPLEMENTATION PROFESSIONAL COMPETENCES IN THE INCLUSIVE EDUCATIONAL SPACE

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Olena AKIMOVA,

PhD in Pedagogy, Associate
Professor,
Associate Professor of the
department of pedagogy,
psychology, primary education and
educational management,
Municipal establishment «Kharkiv
humanitarian-pedagogical academy»
of the Kharkiv regional council
7, prov. Rustaveli, Kharkiv, Kharkiv
oblast, 61001, Ukraine

Олена АКІМОВА,

кандидат педагогічних наук,
доцент,
доцент кафедри педагогіки,
психології, початкової освіти
та освітнього менеджменту,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
пров. Руставелі, б.7,
м. Харків, Харківська обл.,
61001, Україна

elenkaakimova@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0776-1908>

ABSTRACT

The article presents definitions of methodological approaches to the process of training future primary school teachers to implement professional competencies in an inclusive educational space, built on the principles of the general structure of the methodology at the levels: philosophical, general scientific, specifically scientific, and the level of specific research. The basis for choosing a "methodological approach" to the training of future primary school teachers is determined by the philosophical principles of dialectics, which are characterized in the article as a methodological basis that determines the general scientific outlook of the researcher, forms the basis of the research practice strategy, influences the choice of constructs and algorithms for the implementation of the research strategy. According to the author, the success of training future primary school teachers for the realization of professional competences in an inclusive educational space is ensured by methodological approaches: dialectical unity of theory and practice; systemic, synergistic, axiological, competence-based, activity-based, person-oriented, inclusive,

as a conceptual basis for the production of a system model. The use of the activity approach in research contributes to: updating the content of the methodological orientation of the training of specialists in the Primary education specialty; implementation of the latest scientific technologies, educational innovations during the implementation of professional competences in an inclusive educational space in accordance with the requirements of the pedagogical labor market; taking into account the aspects of digitization and digitalization, the Concept of the New Ukrainian School; expanding the problems of experimental research in preparation for the implementation of the principles of the philosophy of inclusion in one's own practical activity. It is noted that the leading aspect of the inclusive approach is the centrist system of education, in which focus on the interests and satisfaction of the requests of all subjects of the educational process are declared to be the main values. It was determined that the inclusive approach creates conditions for the realization of rights and opportunities for each student of education, regardless of the level of education, provides equal access to quality education, the creation of a positive educational climate, support and understanding of each individual student in the generalized system of inclusion.

Key words: *methodological approach, future primary school teachers, inclusive educational space, professional competences, inclusive approach.*

Вступ. Сучасні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі конструюється відповідно до нормативно-правових документів та постанов Кабінету Міністрів України, а саме: Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2017 р.); Наказів МОН України: «План заходів, щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі дітей-інвалідів» (2013 р.), «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» (2018р.); Постанов Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (2011 р.), «Про затвердження «Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (2021 р.) та інших.

Зауважимо, що змістовний вплив на оновлення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів здійснило впровадження концептів Нової української школи. Поділяємо наукову позицію дослідниці М. Островської [с.315], що освітні трансформації в контексті Концепції «Нова українська школа» скеровують вищу педагогічну освіту: «... не тільки змістити акценти із знаннєвої до компетентнісної парадигми, а й до узгодження структури, змісту та стандартів підготовки вчителів з відповідними європейськими інституційними документами». Зазначимо, що чинне нормативно-правове законодавство країн Європи передбачає наскрізне урахування норм інклюзії у різноманітних сферах життєдіяльності, в тому числі в і в процесі здобуття початкової освіти.

Зважаючи на наукову тезу Н. Федорчук [2, с.169] щодо запиту на уточнення методологічних підходів: «Нові освітні цілі, завдання та зміст початкової освіти вимагають переосмислених методологічних підходів до організації освітнього процесу, упровадження інноваційних технологій навчання, що базуються на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки та творчій діяльності вчителя», вважаємо актуальним уточнення їх змісту до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Аналіз методологічних підходів до підготовки майбутніх педагогічних фахівців представлено в наукових роботах вітчизняних та закордонних дослідників. Наукові праці І. Беха, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, П. Лузана, В. Ягупова презентують теоретико-методологічні аспекти фахової педагогічної освіти. Ключові принципи підготовки майбутніх учителів початкових класів, зміст фахових компетентностей, особисті риси майбутніх фахівців початкової освіти представлені в роботах: І. Андрощука, Р. Гуревича, І. Зязюна, А. Кузьминського, Л. Коваль, Н. Ничкало, Л. Хомич та інших. Методологічні підходи до процесу виховання схарактеризовано в наукових працях І. Беха, М. Євтуха, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Лозової, Г. Пономарьової, М. Роганової, О. Савченко, Г. Шевченко та інших. Управлінські концепції підготовки майбутніх фахівців, конструювання управлінських процесів в сфері Освіта / Педагогіка досліджували: О. Бабакіна, В. Одарченко, Л. Петриченко, А. Прокопенко, А. Харківська, Є. Хриков, І. Щербак та інші.

Філософське підґрунтя інклюзивної освіти сформульовано у працях: О. Будник, В. Засенко, А. Колупаєвої, Т. Сак, В. Синьова, Ю. Найди; теоретичні та практичні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів до роботи з дітьми в умовах інклюзивного навчання представлено: М. Береговою, Г. Давиденко, І. Демченко, Дж. Деппелер, В. Засенко, А. Колупаєвою, С. Литовченко, Т. Лорман, Л. Савчук, Т. Сак, О. Таранченко, М. Чайковським та іншими дослідниками.

На цінності обґрунтування вираженого вибору до методологічних підходів зауважує дослідниця В. Одарченко [3, с.390] «Розроблення чітких концептуальних і методологічних орієнтирів дослідження (підходи, закономірності, принципи й функції) дозволить забезпечити продуктивну роботу та досягти якісних результатів».

Незважаючи на ґрунтовні розвідки у сфері підготовки майбутніх учителів початкових класів, обґрунтування методологічних підходів до реалізації фахових компетентностей безпосередньо в інклюзивному освітньому просторі потребують уточнення.

Мета статті полягає у дефініції та обґрунтуванні методологічних підходів, що забезпечують успішність підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Методи та методики дослідження. У процесі дослідження було використано методи: аналіз і синтез нормативно-правових, психолого-педагогічних джерел з проблематики професійної підготовки майбутніх педагогічних фахівців до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі; абстрагування, з метою визначення змістовних та специфічних ознак обґрунтованих методологічних підходів в проблематиці дослідження; узагальнення і систематизація результатів аналізу, синтезу; формулювання висновків.

Результати та дискусії. Сучасна точка зору щодо змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів спирається на ключові концепти інклюзії, що знайшли відображення в Постанові Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». На нашу думку, зазначена Постанова вплинула на оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців з початкової освіти через визначення рівнів підтримки, що дали можливість впроваджувати інклюзію для молодших школярів, які не мають проблем із психолого - фізичним розвитком, але потребують підтримки через незначні труднощі у власній навчальній діяльності.

Поділяємо думку дослідниці З. Шевців [4, с.153], що: «...для практичного здійснення інклюзивної освіти необхідно розв'язати ряд проблем, пов'язаних не лише з матеріальною базою школи і з неготовністю вчителів здійснювати свою професійну діяльність у нових умовах, але й підготовкою студентів до виконання соціально-педагогічної діяльності в умовах інклюзивного навчання. Нова парадигма навчання в освіті – інклюзивне навчання, як інноваційна форма, потребують визначення наукового-методичного апарату її забезпечення та реалізації».

Зважаючи на наукову тезу, що теоретичною презентацією науки виступає методологія, звернемось до обґрунтування методологічних підходів до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей саме в інклюзивному освітньому просторі.

Характеризуємо зміст понять «методологія», «методологічний підхід» більш детально. Дослідники О. Сінчук, Т. Берідзе, М. Барановська [5, с.43-44] розуміють зміст поняття «методологія» як сукупність методів, які використовуються в процесі наукових досліджень.

Науковці О. Сінчук, Т. Берідзе, М. Барановська [5] пропонують розрізнити наступні види методології як науки:

- загальнонаукова методологія – послуговується сукупністю різноманітних методів, незалежно від сфери та галузі використання;
- емпірична методологія – послуговується сукупністю методів наукових досліджень, які використовує конкретна наука.

Насьогодні існує велика кількість щодо дефініції терміну «методологічний підхід».

В. Вербець [6] розкриває зміст поняття «методологічний підхід» як таке, що: «...полягає у визначенні фундаментальних підходів до стратегії використання теоретичної частини методу». Науковці Г. Бірта, Ю. Бургу [7, с.20] розкривають термін через функцію, як: «...внутрішня організація і регулювання процесу пізнання або практичного перетворення того або іншого об'єкта». Цінною вважаємо наукову думку дослідниці О. Бабакіної [8,с.50], котра під методологічним підходом розуміє: «...провідну наукову ідею, покладену в основу дослідження процесу пізнання розвитку системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти...». На нашу думку, включення та узагальнення досвіду вітчизняної системи вищої освіти насьогодні виступає чинником, що впливає на унікальність сучасної системи вищої освіти та створює умови для збереження її сильних сторін у ході включення в європейський освітній простір.

Зважаючи на загальну структуру методології, процес підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі будемо розглядати на рівнях: філософському, загальнонауковому, конкретно науковому та рівні конкретного дослідження, що подано на рис. 1.

Рис. 1. Методологічна основа дослідження до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі

Ураховуючи все вище зазначене, підґрунтям для вибору «методологічного підходу» до підготовки майбутніх учителів початкових класів уважаємо філософські засади діалектики та зміст поняття розуміємо як методологічну основу, що визначає загальну наукову світоглядну позицію дослідника, становить підґрунтя стратегії дослідної практики, впливає на обрання конструктів та алгоритмів для реалізації дослідної стратегії.

Схарактеризуємо зміст зазначених методологічних підходів відповідно до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі більш детально.

Діалектична єдність теорії та практики. З метою характеристики методологічного підходу філософського рівня звернемось до наукових робіт О. Бабакіної [8, с.56]: «Філософський рівень є найвищим рівнем методології науки та виступає змістовним фундаментом методологічного наукового знання, характеризуючи підходи до процесу пізнання та перетворення дійсності». У нашому дослідженні філософський рівень презентовано проблематикою єдності і співвіднесення теорії та практики як методології дослідження.

Дослідниці О. Ільченко, Н. Кононець акцентують увагу на цінності урахування підходу єдності і співвіднесення теорії та практики, зважаючи на його сучасність та специфічних рис реалізації в умовах Концепції «Нова українська школа» [9, с.125]: «...є одним із провідних в організації освітнього процесу, адже мета школи – сформувати в учнів «ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті».

На нашу думку, структурування та логіка взаємовпливу теорії і діяльності у процесі дослідження до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі обумовлює зміни якості професійного функціонування майбутніх педагогів.

Урахування взаємовпливу теорії і діяльності містить інструменти та ресурси прямого впливу на:

- різноплановість та різноманітність реалізації форм, прийомів для надання можливості конструювання єдності та гармонійного співвідношення теорії і діяльності у майбутній фаховій практиці;

- залучення вчителів-практиків, стейкхолдерів, експертів з початкової освіти, фахівців споріднених та підтримуючих професій до процесу формування фахових компетентностей інклюзивного змісту;

- урізноманітнення форм неформальної, інформальної освіти, через участь майбутніх фахівців у гостьових лекціях, освітніх курсах, тренінгах та інших формах саморозвитку з метою побудови індивідуальної освітньої траєкторії;

– урізноманітнення форм та моделей міжнародного співробітництва в сфері інклюзивної підтримки та навчання;

– урахування кращих закордонних та вітчизняних практик у процесі побудови освітньо-професійних програм підготовки тощо.

Загальнонауковий рівень до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі представлений: системним, синергетичний, аксіологічним підходами. Схарактеризуємо їх зміст більш детально.

Системний підхід. Значущість обґрунтування системного підходу дослідження ґрунтується на наукових розвідках О. Бабакіної [8, с.59]: «...використовується у різних сферах науки та діяльності людини».

Дослідниця О. Кустовська [10, с.5] розкриває зміст поняття системний підхід як: «один із головних напрямків методології спеціального наукового пізнання та соціальної практики, мета і завдання якого полягають у дослідженні певних об'єктів як складних систем». Системний підхід як частина методології дослідження сприяє дефініції змісту досліджуваної проблеми у сфері Освіта / Педагогіка і вибору продуктивних напрямів реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі. Методологічна специфіка урахування норм системного підходу має на меті визначення та характеристику закономірностей, функцій, принципів і механізмів підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі як складної цілісної системи.

Синергетичний підхід. З метою дефініції синергетичного підходу звернемось до наукових розвідок О. Вознюк[11, с.2], яка розкриває поняття як: «...сприяє глибокому пізнанню таких складних нелінійних відкритих систем, як суспільство та різних його підсистем, зокрема й освіти».

Філософський енциклопедичний словник [12, с.581] поняття «синергетичний підхід» розкриває як: «...самоорганізація складних систем спрямовується від хаосу до дедалі більшої впорядкованості на основі певних параметрів порядку й узагальненої синергетичної інформації відповідно до певних патернів (моделей)».

Цінними вважаємо дослідження М. Овчинникової [13], що звертають увагу на потенціал підходу для характеристики потенціалу методологічних закономірностей, сучасної гармонізації природничих і гуманітарних компонентів підготовки та сприяє вирішенню протиріч між сциєнтичним і антисциєнтичним типами світогляду й відповідно побудови системи освіти. Синергетичний підхід підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі створює умови для трансформацій: процесів теоретичної готовності в практичну здатність реалізації норм інклюзії в системі початкової освіти; аспектів гармонізації, самоорганізації, само детермі-

нованості педагогічних об'єктів в суб'єктні інклюзивні складові елементи навчання молодших школярів; непередбачуваності умов процесу підготовки майбутніх фахівців та якість підготовки до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі, відкритість системи підготовки до зовнішніх впливів; нелінійність, зміна якісних показників динамічної системи за умов найменших змін її критеріїв та непередбачуваності результатів тощо.

Аксіологічний підхід. Розгляд наукових джерел дає підстави вважати, що сутність та напрями реалізації в сфері освіти аксіологічного підходу широко представлені в наукових працях. Дослідження педагогічної аксіології в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти Т. Калюжної [14, с.3] обґрунтовують, що: «...основні парадигмальні побудови філософсько-педагогічної аксіології в тій частині, яка стосується розуміння питання про природу цінностей, сполучення об'єктивного і суб'єктивного в них, взаємозв'язок цінностей із соціальними і культурними чинниками, про механізми їхнього виникнення і функціонування, співвідносні з основними парадигмальними побудовами аксіології загалом». Підтримуємо зазначену тезу, в дослідженні розглядаємо загальні філософські конструкції аксіологічного підходу як тотожні до сфери Освіта / Педагогіка.

Цінними вважаємо наукові позиції С. Вітвицької [15, с.65], котрі звертають увагу на педагогічний аспект проблеми формування гуманістичних цінностей в межах аксіологічного підходу, що полягає: «...в тому, щоб об'єктивні цінності стали суб'єктивно значущими, стійкими життєвими орієнтирами, її ціннісними орієнтирами». На нашу думку, ціннісні норми філософії інклюзії виступають підґрунтям система професійних інклюзивних цінностей як першорядної ланки, що поєднує громади з окремими членами й окремими педагогічними фахівцями системи освіти, забезпечує їхнє включення в систему професійних та суспільних взаємовідносин.

Виходячи з вище зазначеного, аксіологічний підхід до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі передбачає формування гуманістичного типу особистості, усвідомлення й прийняття ціннісних орієнтацій, ідеалів, норм і принципів філософії інклюзії.

Компетентнісний підхід. Поділяємо наукову позицію О. Заблоцької [16,с.66] щодо реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті: «... компетентнісний підхід до навчання реалізується в сучасній освіті поряд з традиційними та інноваційними підходами». Розуміємо зміст поняття «компетентнісний підхід до підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі» як скерованість загальної освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців на досягнення інтегральної цілі, здобуття

програмних результатів в обраній спеціальності, загальних та фахових компетентностей в залежності від обраного рівня освіти. При розробці системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі компетентнісний підхід визначимо як провідний, що входить до мотиваційного, когнітивного, організаційно-функціонального компонентів досліджуваного процесу та створює підґрунтя для узагальнення здобутків особистісно-орієнтовного, діяльнісного, інклюзивного підходів в єдиному інтегрованому утворенні.

Діяльнісний підхід. Упровадження діяльнісного підходу в галузі Освіта / Педагогіка тісно пов'язане з появою і розвитком відповідних концептів в психології ХХ століття. Поділяємо наукову думку дослідниці О. Колесникової, [17] відносно концепту «діяльність» як провідної категорії діяльнісного підходу, що в проблематиці нашого дослідження передбачає: розуміння діяльності як провідного прийому та результату соціально-історичного розвитку інклюзії та реалізації її засад в освітньому просторі професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти; підґрунтя для професійної креативності, прийняття та упровадження інновацій в інклюзивному освітньому просторі; уніфікований психологічний інструмент здобуття досвіду інклюзивної педагогічної діяльності через структурні компоненти: попит – мотивація – завдання – дії – операції.

Уживання діяльнісного підходу в дослідженні сприяє: оновленню змісту методологічної орієнтації підготовки фахівців спеціальності Початкова освіта; реалізації новітніх наукових технологій, освітніх інновацій у ході реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі відповідно до вимог ринку педагогічної праці; урахуванню аспектів діджиталізації та цифровізації, Концепції Нової української школи, філософії інклюзії у професійній підготовці; розширенню проблематики експериментальних досліджень щодо підготовки до реалізації засад філософії інклюзії у власній практичній діяльності.

Особистісно-зорієнтований підхід. Концепція підходу виступає у діалогічному взаємозв'язку із діялісним підходом. В дослідженні реалізації засад особистісно-зорієнтованого підходу забезпечує дефініцію положень, що забезпечують успішність підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі котрі на нашу думку становлять: варіативність суті, методів, форм, інструментів, ресурсів фахової підготовки з урахуванням рівня розвитку, потреб, інтересів та запитів кожного здобувача вищої освіти; добір і продукування методів, прийомів, інструментів із простором для самостійного вибору освітніх компонентів, видів та форм виконання завдань аудиторної та позааудиторної самостійної роботи; платформи та ресурси для інформальної та неформальної

освіти мають відображатись в побудові індивідуальної освітньої траєкторії, містити принципи філософії інклюзії: засоби організації протидії та попередження булінгу (цькуванню) в освітньому просторі; використання універсального дизайну в освіті; співробітництво з батьками молодших школярів та членами команди психолого-педагогічного супроводу тощо.

Інклюзивний підхід. Зміст підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі ураховує концепти та вимоги інклюзії. Вважаємо слушною думку Т. Джаман [18, с. 151]: «... реалізація середовищного й інклюзивного підходів до навчання в контексті інклюзивної освіти виступають як умова євроінтеграції». Зважаючи на зазначений аспект, до ключових категорій інклюзивного підходу відносимо: інклюзивну освіту, інклюзивне навчання, інклюзивний заклад освіти, інклюзивне освітнє середовище, інклюзивний освітній простір.

На нашу думку, провідним аспектом інклюзивного підходу виступає центристська система освіти, в котрій головними цінностями проголошено скерованість на інтереси, задоволення запитів всіх суб'єктів освітнього процесу. Інклюзивний підхід створює умови для реалізації прав і можливостей для кожного здобувача освіти, забезпечуючи рівний доступ до якісної освіти, створення позитивного освітнього клімату, підтримку та розуміння кожного окремого здобувача в узагальненій системі інклюзії.

Висновки. Виходячи з вище зазначеного, обґрунтування методологічних підходів до дослідження створює умови для подальшої дефініції технологій, методів, форм, ресурсів та інструментів системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі. Перспективами дослідження окресленої проблематики виступає моделювання відповідної системи на концептуальних засадах схарактеризованих методологічних підходах, відповідної моделі системи та обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі.

Література

1. Островська М. Особливості підготовки майбутніх учителів у контексті реформи початкової школи. *Педагогіка. Соціальна робота*. 2021, С. 315–319.
2. Федорчук Н. Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до реалізації концепції Нової української школи. *НТН [інтернет]*. № 30, Грудень 2022, (96). С. 168–73.
3. Одарченко В. І. Аналітичний огляд методологічних підходів до управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників комунального закладу вищої освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»): журнал*. 2023. № 15(33), 2023. С. 388–399.
4. Шевців З. М. Теоретичні основи інклюзивної педагогіки. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2016. Вип. 13(1). С. 152–155.
5. Основи наукових досліджень : навч. посіб. О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська та ін. Кривий Ріг; Київ, 2022. 198 с.

6. Вербець В. В. Методологія та методика соціологічних досліджень: Навчально-методичний посібник. Друге вид. доп. і перероб. Рівне: РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2006. с.167.
7. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
8. Бабакіна О. О. Розвиток системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України останньої чверті ХХ початку ХХІ століття : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / МОН України, Комун. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради, Держ. закл. «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2021. 715 с.
9. Ільченко О., Кононець Н. Проблема єдності педагогічної теорії та практики: історія і сьогодення. *Педагогічні науки*. 2022, № 79. С. 124–128.
10. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
11. Вознюк О. В. Синергетичний підхід до професійно-педагогічної підготовки творчого вчителя. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. С. 280–300.
12. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с.
13. Овчинникова М. В. Синергетичний підхід як методологічна основа дослідження системи підготовки майбутніх учителів математики до науково-дослідницької діяльності. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 39(2). С. 263–271.
14. Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія / за наук. ред. О.В. Уваркіної. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 128 с.
15. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. *Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал*. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Вінниця, 2015. Вип. 10. С. 63–67.
16. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* (40), 2008. с. 63–68.
17. Колесникова О. А. Діяльнісний підхід до формування в учнів експериментаторських умінь засобами мобільних та дистанційних технологій в навчанні фізики URL: https://enp.ur.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39524/Kolesnykova_dis.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 04.03.2024)
18. Джаман Т. Реалізація середовищного й інклюзивного підходів до навчання в контексті інклюзивної освіти як умова євроінтеграції. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2020, 2(29). С. 150–155.

References

1. Ostrovs'ka, M. (2021). Osobly`vosti pidgotovky` majbutnix uchv`teliv u konteksti reformy` pochatkovoyi shkoly [Peculiarities of training future teachers in the context of primary school reform]. *Pedagogika. Social`na robota*, 315–319. [in Ukrainian].
2. Fedorchuk, N. (2022). Pidgotovka majbutnix vchv`teliv pochatkovy`x klasiv do realizaciyi koncepciyi Novoyi ukrayins`koyi shkoly [Preparation of future primary school teachers for the implementation of the concept of the New Ukrainian School]. *NTN [Internet]*. № 30, Gruden` (96), 168–73. [in Ukrainian].
3. Odarchenko, V., I. (2023). Anality`chny`j oglyad metodologichny`x pidxodiv do upravlinnya profesijny`m rozvy`tkom naukovo-pedagogichny`x pracivny`kiv komunal`nogo zakladu vy`shhoyi osvity [Analytical review of methodological approaches to the management of professional development of scientific and pedagogical workers of a communal institution of higher education]. *Perspekty`vy` ta innovaciyi nauky` (Seriya «Pedagogika», Seriya «Psy`xologiya»)*, Seriya «Medy`cy`na»: zhurnal. № 15(33), 388–399. [in Ukrainian].
4. Shevciv, Z. M. (2016). Teorety`chni osnovy` inklyuzyvnoyi pedagogiky` [Theoretical foundations of inclusive pedagogy]. *Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vy`hovannya v zakladax osvity`*. Vy`p. 13(1), 152–155. [in Ukrainian].

5. Sinchuk, T. M. Beridze, M. L. Baranovs'ka, O. M. ta in. (2022). Osnovy` naukovy`x doslidzhen` : navch. posib.[Basics of scientific research: teaching. manual] / Kry`vy`j Rig; Ky`yiv, 198. [in Ukrainian].
6. Verbecz, V. (2006). *Metodologiya ta metody`ka sociologichny`x doslidzhen` : Navchal`no-metody`chny`j posibny`k [Methodology and methods of sociological research: Educational and methodological manual]*. Druge vy`d. dop. i pererob. Rivne: RDGU: Insty`tut social`ny`x doslidzhen, 167. [in Ukrainian].
7. Birta, G. (2014). Metodologiya i organizaciya naukovy`x doslidzhen` : navch. posib[Methodology and organization of scientific research: teaching. manual]. K. : «Centr uchbovoyi literatury`», 142. [in Ukrainian].
8. Babakina, O. (2021). Rozvytok systemy pidvyshhennya kvalifikaciyi naukovopedagogichnyx pracivnykiv zakladiv vyshhoji osvity Ukrainy ostannoji chverti XX pochatku XXI stolittya [The development of the system of professional development of scientific and pedagogical workers of higher education institutions of Ukraine in the last quarter of the 20th and the beginning of the 21st century] : dy`s. ... d-ra ped. nauk : 13.00.01 / MON Ukrainy, Komun. zakl. «Xarkiv. gumanitar.-ped. akad.» Xarkiv. obrady, Derzh. zakl. «Lugans`ky`j nac. un-t imeni Tarasa Shevchenka». Starobil`s`k, 715. [in Ukrainian].
9. Ilichenko, O., Kononecz, N. (2022). Problema yednosti pedagogichnoji teorii i ta prakty`ky` : istoriya i s`ogodennya[The problem of the unity of pedagogical theory and practice: history and the present]. *Pedagogichni nauky.*, 9. 124–128. [in Ukrainian].
10. Kustovska, O., V. (2005). Metodologiya systemogo pidxodu ta naukovyx doslidzhen` : Kurs lekcij [Methodology of the system approach and scientific research: Course of lectures]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 124. [in Ukrainian].
11. Voznyuk, O. (2011). Synergetychnyj pidxid do profesijno-pedagogichnoji pidgotovky tvorchoho vchytelya. Profesijna pedagogichna osvita: akme-sy`nergety`chny`j pidxid: Monografiya [A synergistic approach to the professional and pedagogical training of a creative teacher. Professional pedagogical education: acme-synergistic approach: Monograph] /Za red. O. A. Dubasenyuk. Zhy`tomy`r: Vy`d-vo ZhDU im. I.Franka, 280–300. [in Ukrainian].
12. *Filosofs`ky`j ency`klopedy`chny`j slovny`k [Philosophical encyclopedic dictionary]* / NAN Ukrainy, In-t filosofiyi imeni G. S. Skovorody; redkol.: V. I. Shy`nkaruk (golova) ta in.. Ky`yiv: Abry`s, 2002. VI, 742. [in Ukrainian].
13. Ovchynnykova, M. (2013). Synergetychnyj pidxid yak metodologichna osnova doslidzhennya systemy pidgotovky majbutnix uchyteliv matematyky do naukovodoslidnyczkoyi diyalnosti[The synergistic approach as a methodological basis for the study of the system of training future teachers of mathematics for scientific and research activities]. *Problemy suchasnoji pedagogichnoji osvity. Pedagogika i psy`xologiya.* Vyp. 39(2), 263–271. [in Ukrainian].
14. Kalyuzhna, T. (2012). *Pedagogichna aksiologiya v umovax modernizaciyi profesijno-pedagogichnoji osvity` : monografiya [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education: monograph]* / za nauk. red. O.V. Uvarkinoyi. K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Dragomanova, 128. [in Ukrainian].
15. Vitvyczka, S. (2015). Aksiologichnyj pidxid do vyxovannya osobystosti majbutnego vchytelya. Kreatyvna pedagogika [Axiological approach to education of the personality of the future teacher]. *Nauk.-metod. zhurnal. Akademiya mizhnarodnogo spivrobotnytctva z kreatyvnoji pedagogiky.* Vinnycya. Vyp. 10, 63–67. [in Ukrainian].
16. Zabloczka, O. (2008). Kompetentnisny`j pidxid yak osvitnya innovaciya: porivnyal`ny`j analiz [The competence approach as an educational innovation: a comparative analysis]. *Visnyk Zhytomyrskogo derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka* (40). 63–68. [in Ukrainian].
17. Kolesnykova, O. Diyalnisnyj pidxid do formuvannya v uchniv eksperymentatorskyx umin zasobamy mobi`nyx ta dystancijnyx tehnologij v navchanni fizky [An active approach to the formation of experimental skills in students by means of mobile and remote technologies in teaching physics] Retrieved from: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39524/Kolesnykova_dis.pdf?sequence=1&isAllowed=y (data zvernennya 04.03.2024) [in Ukrainian].

18. Dzhaman, T. (2020). Realizaciya seredovy`shhnogo` jnklyuzu`vnogo pidxodiv do navchannya v konteksti jnklyuzu`vnoyi osvity` yak umova yevrointegraciyi [Implementation of environmental and inclusive approaches to learning in the context of inclusive education as a condition for European integration]. *Aktualni pytannya gumanitarnykh nauk*, 2(29). 150–155. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті презентовані дефініції методологічних підходів до процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі, побудовані на засадах загальної структури методології відповідно до рівнів: філософського, загальнонаукового, конкретно наукового та рівні конкретного дослідження. Підґрунтям для вибору «методологічного підходу» до підготовки майбутніх учителів початкових класів визначено філософські засади діалектики, що в статті характеризуються як методологічна основа, котра визначає загальну наукову світоглядну позицію дослідниці, становить підґрунтя стратегії дослідної практики, впливає на обрання конструктивів та алгоритмів для реалізації дослідної стратегії. На думку авторки, успішність підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі забезпечують методологічні підходи: діалектичної єдності теорії та практики; системний, синергетичний, аксіологічний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-зорієнтований, інклюзивний, як концептуальне підґрунтя продукування моделі системи. Уживання діяльнісного підходу в дослідженні сприяє: оновленню змісту методологічної орієнтації підготовки фахівців спеціальності Початкова освіта; реалізації новітніх наукових технологій, освітніх інновацій у ході реалізації фахових компетентностей в інклюзивному освітньому просторі відповідно до вимог ринку педагогічної праці; урахуванню аспектів діджиталізації та цифровізації, Концепції Нової української школи; розширенню проблематики експериментальних досліджень щодо підготовки до реалізації засад філософії інклюзії у власній практичній діяльності. Зазначено, що провідним аспектом інклюзивного підходу виступає центристська система освіти, в котрій головними цінностями проголошено скерованість на інтереси, задоволення запитів всіх суб'єктів освітнього процесу. Визначено, що інклюзивний підхід створює умови для реалізації прав і можливостей для кожного здобувача освіти, незалежно від рівня освіти, забезпечує рівний доступ до якісної освіти, створення позитивного освітнього клімату, підтримку та розуміння кожного окремого здобувача в узагальненій системі інклюзії.

Ключові слова: методологічний підхід, майбутні учителі початкових класів, інклюзивний освітній простір, фахові компетентності, інклюзивний підхід.